

BANDWEEFSELS VAN DE BEDOEÏEN

tekst en foto's **Mirja Wark**

KUNSTWERKJES VAN GEITENHAAR

Humeira, van de al Bashakim familie, is rond de 50 jaar en woont al haar leven lang in een tent. 's Winters is dat de donkere 'bait shaAr' dat 'huis van haar' betekent en waarover in HZG 154 geschreven is. 's Zomers lopen de temperaturen in de Syrische woestijn op tot boven de 40 graden en is zo'n zwarte tent snel heet. Vroeger was er niets anders maar nu gebruiken de Bedoeïen in de zomer canvas tenten. Die zijn gemaakt van naturel katoenen doek. Op de naden, op plekken waar de spankoorden trekken en waar het doek op de dakpalen rust is er extra slijtage. Om het dure doek te beschermen en ook om de tent te versieren zijn geweven banden van geitenhaar op en tussen de stof genaaid. De banden hebben ingeweven geometrische patronen. De Bedoeïen noemen deze band Tareeqah.

01

Gastvrijheid

Arabische gastvrijheid is bijzonder groot. Het is een morele plicht voor elke Bedoeïen een reiziger die bij hem komt gastvrij te onthalen. Zelfs al zou het een vijand zijn. Humeira ontvangt ons in haar kamp tijdens een trektocht die wij per kameel door centraal Syrië maken. Het is heerlijk bij een tent aan te komen en in de koele schaduw uit te rusten. Al snel na aankomst verschijnt er een kind met een kom water om handen en gezicht mee te wassen. Een ander kind sprenkelt water over het zand vóór de tent en rond het kleed. Dat voorkomt stuiven en door de verdamping geeft het tevens verkoeling. Mierzoete sterke thee is snel gezet als het keteltje met water op het vuurtje aan de kook is. Terwijl de gasten rusten, gaat Humeira aan de slag in de 'keuken'. Van water en meel maakt ze een dun beslag. Ondertussen stookt haar dochter een vuurtje op van geiten- en kamelenkeutels. Als dat lekker brandt, legt ze er een enorme bolle ijzeren schaal overheen. De twee vrouwen bakken flensjes met een diameter van wel 50 cm op de bolle kant van de schaal. Tussen twee flensjes komen klontjes schapenboter en suiker. Na een uurtje brengt ze een enorme flensjestaart in een aluminium schaal naar de gasten. Het is heerlijk! Met een klein

kopje sterke kardamomkoffie sluiten we de maaltijd af. Met een volle buik komt de slaap bijna vanzelf. Van zitten op de grond naar liggen op de dunne matrasjes is niet zo'n grote stap. Rondom de tent lopen wel 10 kinderen, zonder uitzondering met snotneus. De leerplichtige kinderen zijn ook thuis; dit kampement ligt te ver weg van de doorgaande weg om naar school te kunnen.

Spoorloos

Humeira's zomertent is prachtig. De banden erin verwerkt zijn zelfgemaakt. Als ik een paar weken zou komen, wil ze het mij wel leren. Misschien is de lente is een goede tijd? Vaak heb ik daarna geprobeerd Humeira te bezoeken maar steeds was haar kampement onvindbaar. Het was net verplaatst naar een plek waar meer te grazen viel voor het vee. Dat was steevast veel te ver van begaanbare wegen. Het is er helaas niet van gekomen.

Observatie

Door goed naar weefsel en foto's te kijken komen we er ook wel uit. De banden van de tent zijn uitgevoerd in zwart en wit S-getwijnd garen. Het zwart is geitenhaar en het wit is katoen.

02

03

04

05

Over de hele lengte van de band zijn steeds weer andere patronen ingeweven. Soms is wit de hoofdkleur, dan weer zwart. Wat de figuren gemeen hebben is dat ze allemaal opgebouwd zijn uit diagonale lijnen; sommigen steil, anderen iets vlakker. De voorkant van de banden ziet eruit als een linnenbinding in kettingeffect. Aan de achterkant vlotteren draden. Er is maar één inslag gebruikt en die is van zwart geitenhaar.

Techniek

Weliswaar is het oppervlak van de band een linnenbinding, de vlotters aan de achterkant wijzen op een geselecteerd weefsel. Twee kettingdraden, een wit en een zwart, werken samen als één die in linnenbinding weeft. Als de ene weeft, vlot de ander aan de achterkant. Als het patroon wit vraagt dan weeft de witte draad in het oppervlak terwijl de zwarte draad aan de onderzijde niet mee weeft. En andersom. Niet in het patroon gebruikte draden vlotten dus aan de achterzijde. Deze structuur valt onder de noemer 'ketting vervangend' weefsel. Bij het weven van figuren houdt de weefster er rekening mee dat de vlotters niet al te lang worden. Dat zou het weefsel onpraktisch maken. Niet wevende draden verliezen bovendien hun spanning en gaan los hangen. De techniek is ook in gebruik voor voorraad- en transportzakken, vloerkleden en scheidingswanden.

Getouw en weven

Bedoeïen verplaatsen hun kamp regelmatig. Hun getouw is daarom makkelijk op te breken; het weefsel rollen ze met balken en al op en vervoeren het naar de volgende plek. Daar spannen ze de ketting weer op tussen vier in de grond geplaatste palen of pennen. Zulke getouwen heten horizontale grondgetouwen. Het sprongmechanisme bestaat uit een roller en ophaler. De ketting wordt opgespannen met een kruis. In de ruimte achter het kruis gaat een stevige rollerstok die in die opening heen en weer kan schuiven. Om elke draad in de bovenlaag van de voorste ruimte komt een hevel. Alle hevels zitten vast aan een hevelstok en die rust op twee stenen aan weerskanten van de ketting. De hevelsprong is permanent getrokken. In het patroongedeelte heeft de ketting dubbele draden. Een witte en een zwarte lopen samen door een hevel of gaan samen over de rollerstok. Een riet wordt niet gebruikt.

Om het kettingeffect te bereiken zijn er vier maal zoveel draden per centimeter nodig als bij een gewone linnenbinding. Het kettingeffect vraagt een grote dichtheid en bovendien weeft de helft van de patroondraden niet mee! Het is niet eenvoudig een sprong te maken in een ketting van geitenhaar met zo'n dichtheid. Het is fysiek zwaar om de rollerstok naar voren tegen de ophalers te schuiven om een sprong te maken. De weefster klopt en slaat en

06

Foto's **01** Detail van tent waar paal en spankoord het canvas zwaar belasten. De band geeft extra stevigheid en is zelf nog een keer beschermd met een stukje stof op de steunplek van de paal. Folie pakpapier is ter decoratie om de paal gewonden. **02** Deze banen hebben een decoratieve functie. Merk de dromedaris en dansende mensen op. De kwasten zijn gemaakt van uitgehaalde truien. **03** Uitrusten na een lange tocht; Saïd al Salagh, gids. **04** Voor- en achterkant (binnen en buiten de tent van hetzelfde patroon. **05** De laatste Tareeqah geweven door Humeirah. Hij is dertien meter lang en 20 cm breed. Er zijn 29 draadparen die in patroon weven. **06** Humeirah maakt beslag.

trekt om de draden los te maken en elkaar te laten passeren. Om de ophalersprong vrij te maken schuift ze de rollerstok naar achteren, reikt over de hevelstok heen en druk met haar volle gewicht op groepjes kettingdraden om de rollerdraden naar beneden te dwingen zodat de heveldraden weer boven komen.

Dit zal de reden zijn dat patroonbanden nooit erg breed zijn en vaak afgewisseld worden met banen eenvoudige linnenbinding. Brede weefsels zijn altijd aan elkaar genaaid kleinere stroken.

Patronen

De gefigureerde banen zijn meestal niet breder dan de draden die in één hand passen. Het patroon ontstaat door in elke sprong uit alle dubbele draden de kleur te kiezen die in het patroon past. Er zijn twee soorten diagonale lijnen. De eerste is vloeiend en steil. Dat bereikt de weefster door elke inslag één kettingdraad op te schuiven. De andere diagonaal is minder steil en geeft een hoekiger aanblik. De weefster schuift steeds twee kettingdraden op in de selectie. De twee diagonalen zijn vaak samen gebruikt in kleine driehoekjes die langs een schuine lijn lopen. De hoeveelheid geometrische patronen die gemaakt kunnen worden met deze simpele techniek is bijna grenzeloos. Kunstig versierde diagonalen lopen over de band of fantasierijke figuren worden herhaald in positief en negatief. Bij het urenlange zware werk

komt de behoefte aan speelsheid tot uiting in een sporadisch poppetje of een eenzame dromedaris in het weefsel en zelfs wel eens een familienaam.

Deze Tareeqah zijn prachtige stukjes handwerk en ik bewonder de vrouwen die zo sterk en creatief zijn dat ze deze weefsels kunnen maken. Het is geen wonder dat Humeirah er op haar leeftijd wat tegenop zag om nog eens zo'n band te maken. Het is werk voor jonge sterke vrouwen. Die hebben echter hun handen vol aan hun snotterende kinders.

Verder lezen

Joy Totah Hilden, 'Bedouin Weaving of Saudi Arabia and its Neighbours'

2010 ISBN 9780955889400 Arabian Publishing Ltd.

(Verschijnt voorjaar 2010)